

From the point of view of linguistic expert analysis, the most significant categories of extremist discourse are the concepts of dominant and recessive groups. These terms have long been cultivated in the paradigm of the natural sciences, as well as in the humanities. The dominant trait is regarded as predominant, whereas the recessive one – as suppressed.

The addressees of extremist discourse are, as a rule, potentially like-minded people (“friends”) acting as recipients of “disturbing” facts about their opponents. Their opponents (“foes”) are, on the other hand, the objects targeted by extremist speech. Thus, “the friends” make up the dominant group, while “the foes” – the recessive group.

From within the members of the dominant group, the author of an extremist text spreads information that sows discord and creates hostility.

Discord sown by extremist texts urges the members of the dominant group to recognize the fact that they have diverging interests with the members of the recessive group. Hostility generated through extremist texts encourages the members of the dominant group to resort to struggle against the recessive group.

Key words: trance-terminologization, legal linguistics, system of terminology, dominant group, recessive group.

REFERENCES

1. Brinev, K.I. (2009). *Teoreticheskaja lingvistika i sudebnaja lingvisticheskaja jekspertiza*. Barnaul: AltGPA (in Russ.).
2. Golev, N.D., Matveeva, O.N. (2006). *Lingvisticheskaja jekspertiza: na styke jazyka i prava*. In *Jurilingvistika–7: jazyk kak fenomen pravovoj kul'tury* (pp. 189–210). Barnaul (in Russ.).
3. Komarova, Z.I. (2010). *Problema jazyka nauki*. In *Aktual'nye problemy germanistiki, romanistiki i rusistiki* (pp. 7–24). Ekaterinburg (in Russ.).
4. Superanskaja, A.V. (2012). *Obshhaja terminologija: Voprosy teorii*. Moskva: LIBROKOM (in Russ.).

УДК 811.161.2'37

О.О. КОЛЯДЕНКО
м. Київ, Україна

ТЕРМІНОЛОГІЧНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ КОНЦЕПТУ «ВЛАДА»: ФРЕЙМОВЕ МОДЕЛЮВАННЯ

Дослідження концепту «влада» здійснено з позицій когнітивного термінознавства. Обґрунтовано доцільність використання фреймового моделювання в дослідження наукових концептів. За допомогою фрейму змодельовано структуру політологічного концепту «влада», описано особливості його вербальної репрезентації в українських термінологічних словниках і наукових текстах (монографіях, дисертаціях і наукових статтях).

Ключові слова: наукова лінгвоконцептологія, політологічний концепт, концепт «влада», фреймове моделювання, термінологія політології.

Упродовж кількох останніх десятиліть у термінознавстві активно розвивається когнітивний напрям. Когнітивне термінознавство досліджує роль терміна в науковому пізнанні та мисленні, проблему взаємодії мови науки та наукового пізнання, феномен наукового знання, його типологію та форми репрезентації у ментальному лексиконі науковця (Іващенко, 2011: 54). Когнітивний підхід дав змогу поглянути на термінологічні процеси крізь призму людського мислення та діяльності, збагатив термінологічні дослідження новими методами та експериментальними процедурами.

У межах когнітивного термінознавства зароджуються і розвиваються різні напрями та школи, зокрема – соціокогнітивне (Р. Теммерман, М.Т. Кабре, Т.В. Стасюк), концептуальне (В.Л. Іващенко, С.Л. Мішланова, В.К. Щербін, О.А. Алімурадов), когнітивно-комунікативне (Л.О. Манерко, С.Л. Мішланова, М.М. Володіна), когнітивно-історичне (О.Й. Голованова, М.М. Лату, І.А. Казимирова), фреймове (П. Фабер, М.В. Еспозіто, К.М. Лінарес, Х.А. Прієто Веласко та ін.), когнітивно-семасіологічне (Т.С. Росянова), когнітивно-ономасіологічне (О.О. Селіванова) термінознавство та ін. Одним із перспективних, як засвідчують дослідження вітчизняних та зарубіжних термінологів, є наукова лінгвоконцептологія. Цей напрям постав як відгалуження концептології у східнослов'янському мовознавстві на початку 2000-х. Основні теоретичні положення висвітлено в працях В.З. Дем'янкова, В.Ф. Новодранової, О.Й. Голованової, В.Л. Іващенко, В.К. Щербіна та інших. За слушним спостереженням В.Л. Іващенко, «дослідження такого формату наукових знань передбачає: 1) організацію наукового термінопростору за науковими концептами як ключовими, системотворчими термінопоняттями; 2) розмежування ментально-мовної та змістової структури того чи того наукового концепту, наукового поняття й відповідного наукового концепту, топології наукових концептів не з позиції термінолога-спостерігача, а науковця-творця як мовної особистості та наукового співтовариства як особливої мовної спільноти; 3) опис-моделювання архітекτονіки конкретного наукового концепту як структури знань, що стоїть за терміном, за параметрами внутрішньої топології; опис концептуального апарату окремої галузі знання та опис-моделювання конкретної наукової концептосфери того чи того термінолекту як когнітивної моделі, що є сукупністю концептів, які стоять за термінами, за параметрами зовнішньої топології; 4) вивчення проблеми диференціації лексичної і концептуальної (авторської) багатозначності та застосування її на практиці; 5) опис-моделювання механізмів реконцептуалізації та когнітивне моделювання наукового простору на базі концептуальних метафор» (Там само: 55).

Дедалі частіше лінгвісти вдаються до вивчення вербалізованих наукових концептів і концептосфер, зокрема й у політології. Впродовж кількох останніх десятиліть мовознавцями були описані такі концепти: «демократія», «супердержава», «бізнес», «мультикультурізм» (Карпова, 2008), «толерантність», «гуманізм», «плюралізм» (Гайдук, 2021), «держава» (Яремко, 2012) «політика» (Трофимова, 2004), «вільна країна» (Онищенко, 2008), «політик», «політична партія», «держава» (Пасечник, 2007), «тероризм» (Жулавська, 2011) та ін. Щоправда, джерелом фактичного матеріалу для реконструювання концептів здебільшого дослідники обирали публіцистичний текст, фрагментарно описуючи поняттєвий компонент концептів за загальнономовними словниками. Аналіз наукових праць дозволяє стверджувати, що вербальна репрезентація політологічних концептів у науковому дискурсі досі не була предметом

окремого вивчення. Таке дослідження видається нам перспективним з кількох причин: по-перше, воно уможливить структурування суспільно-політичного термінопростору за системоутворчими термінопоняттями; по-друге, воно дасть змогу з'ясувати специфіку формування і розвитку наукових знань у сфері політології, відстежити динаміку, що в них відбувається.

Одним із репрезентативних і перспективним для лінгвокогнітивних студій є концепт «влада». Проблеми природи й сутності влади завжди перебували в центрі уваги наукової думки, адже владні відносини більшою або меншою мірою представлені в усіх сферах життя та діяльності людей. Інтерес до вивчення феномена влади, як цілком справедливо стверджує В.Г. Ледяєв, посилюється в періоди соціального розвитку, коли виникає загроза дестабілізації механізму соціального управління і визначальну роль відіграє функціонування політичної системи та розподіл влади в суспільстві (Ледяєв, 2001). Саме такий етап проживає сьогодні Україна. Зміна попередніх владних структур, формування нових владних відносин, визначення соціальної ціни реформ та пошук винних у попередніх та теперішніх невдачах, розробка антикризових заходів та програм модернізації суспільства – усе це накладає відбиток на формування концепту «влада» не тільки в свідомості пересічного носія мови, а й у свідомості науковця.

«Влада» – один із найскладніших і найдинамічніших світоглядних концептів. У різних наукових парадигмах влада як об'єкт наукового осмислення функціонує як науковий концепт (концепт «влада» – компонент конкретно-наукових політологічної, соціологічної, філософської, психологічної та ін. картин світу).

Змоделюємо й опишемо структуру концепту «влада», репрезентованого в політологічній науковій картині світу. Вибір цієї галузі знань обумовлено статусом базового лексичного репрезентанта досліджуваного наукового концепту, терміна *влада*, який, за типологією В.М. Лейчика, визначаємо як основний термін у межах відповідної терміносистеми, тобто такий, що «позначає основне, ключове поняття цієї галузі знань» (Лейчик, 2009:126), про що переконливо свідчить його послідовна фіксація у відповідних галузевих термінологічних словниках і наукових текстах.

Наше дослідження відбувається в декілька етапів: на першому – розглянемо особливості його вербальної репрезентації в українських термінологічних словниках (у статичі), проаналізуємо дефініції ключового репрезентанта концепту, визначимо його базові концептуальні ознаки, опишемо системні відношення, в які він вступає, а на другому – визначимо специфіку функціонування репрезентантів концепту в науковому тексті, сполучуваність лексичних одиниць, що йменують концепт, із іншими одиницями мови; аналіз метафоричного вираження дозволить віднайти власне образні компоненти в структурі концепту.

Для опису-моделювання використовуємо *фреймову модель* – ментально-мовну структуру репрезентації знань про об'єкт дійсності. Формально структуру фрейму, дотримуючись концепції М. Мінського, представляємо за допомогою багаторівневої мережі вузлів (слотів) та відношень між ними (Минский, 1979). Верхні рівні фрейму чітко визначені, вони завжди відповідають зафіксованій у свідомості ситуації, а нижні містять термінали, що можуть заповнюватися через поглиблення інформації про неї. Пов'язані на лексико-семантичному рівні лексею *влада* номінативні одиниці корелюють із його фреймовою структурою так, що всі вони маркують слоти та субслоти його фреймової організації.

Термін *влада*, ім'я концепту, є компонентом терміносистеми політології, знакової моделі теорії спеціальної області знань або діяльності, структура якої відповідає структурі понять цієї теорії (Лейчик, 2009: 129). У концептуальних дослідженнях лексико-семантичний аналіз імені концепту – ключова процедура, що дозволяє виявити поняттєву структуру досліджуваної ментально-мовної одиниці.

Проаналізуємо дефініції терміна *влада* та виділимо інтегральні ознаки наукового концепту, що його йменує відповідний термін. Так, наприклад, автори «Енциклопедичного словника з державного управління» пропонують таку дефініцію терміна *влада*: «*здатність і можливість особи, соціальної групи, інституту, організації провадити свою волю через певні засоби та канали впливу на діяльність і поведінку людей, їх спільності*» (2010: 98), далі зазначено також, що «*джерелом влади в демократичному суспільстві є народ, і система влади має перебувати під його контролем*» (там само). Укладачі «Політологічного словника» за ред. М.Ф. Головатого та О.В. Антонюка визначають *владу* як «*реальну здатність і можливість суб'єкта соціального життя (соціуму) здійснювати свою волю, впливати на діяльність, поведінку людей за допомогою певних і конкретних засобів: авторитету, права, насильства тощо*» (2005: 116). У дефініціях експліковано такі ознаки термінопоняття: «*особа*», «*соціальна група*», «*інститут*», «*організація*», «*суб'єкт соціального життя*» які маркують суб'єкта владних відносин; об'єкт владних відносин репрезентовано ознаками «*людина*», «*спільність людей*», «*народ*»; на вплив та інструмент його здійснення вказують ознаки «*провадити / здійснювати свою волю*», «*примус*», «*засоби впливу*», «*канали впливу*», «*конкретні засоби*»; вплив відбувається і в зворотному напрямку від об'єкта до суб'єкта владних відносин «*контроль народу*»; результат впливу – «*діяльність людини / спільноти*», «*поведінка людини / спільноти*»; умови, за яких вплив є можливим – «*здатність провадити свою волю*», «*можливість провадити свою волю*». Варто наголосити на особливому вольовому відношенні суб'єкта влади до об'єкта, зміст якого полягає в спонуканні його до дій (або бездіяльності), які об'єкт влади має виконати за волею суб'єкта. Саме тому поняття «*влада*», як і сама *влада*, виникає у стосунках між людьми та групами людей, суспільством та його частинами, тобто суб'єктами, наділеними свідомістю та волею, здатністю діяти. Основними структурними елементами владних відносин є суб'єкт влади, який є причиною (можливою) зміни дій іншого, об'єкта, та власне об'єкт влади, зміни в поведінці / діяльності / свідомості якого є наслідком впливу з боку суб'єкта. За відсутності каузального зв'язку між учасниками жодні відносини не можуть уважатися «*владними*». Мета влади – підкорення об'єкта. Для досягнення мети суб'єкт владних відносин може використовувати різні інструменти: *закон*, *погроза*, *фізичний примус*, *маніпуляції*, *переконування*, *санкції* та ін. У будь-якому разі результат впливу виявляється через зміни в самому об'єкті, в його свідомості та / або діях. Варто відзначити також, що зв'язок між суб'єктом та об'єктом владних відносин може бути й у зворотному напрямку, адже часто об'єкт є джерелом влади, створює умови, контролює діяльність суб'єкта.

Схематично відношення між ознаками концепту «*влада*» можна представити за допомогою фреймової структури, що має такі слоти: «*умова*», «*суб'єкт*», «*інструмент*», «*вплив*», «*об'єкт*», «*результат*».

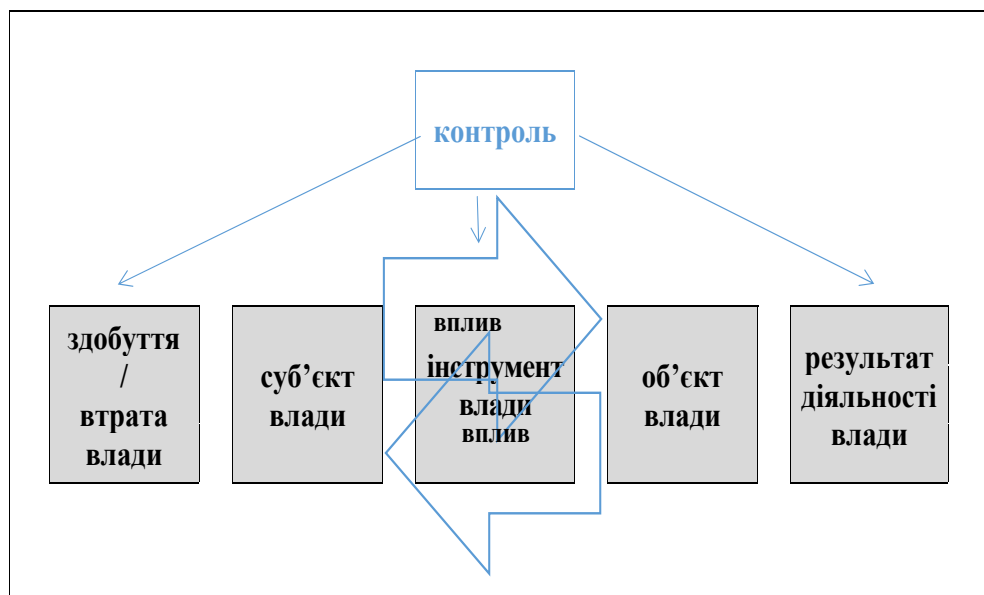

Схема 1. Фреймова модель концепту «влада»

На нашу думку, така модель відбиває структуру верхніх вузлів фрейму і є універсальною. Водночас наповнення нижніх рівнів фрейму поглиблює інформації про владу, залежно від сфери реалізації владних відносин.

За соціально-інституціональними сферами реалізації виокремлюють владу адміністративну, економічну, політичну, духовну, військову, фінансову, церковну, батьківську, державну (законодавчу, виконавчу, судову), так звану *четверту владу* (засоби масової інформації) тощо. На прикладі термінопоняття «виконавча влада» проілюструємо, як відбувається наповнення слотів нижніх рівнів фрейму «влада».

У словнику політологічних термінів за ред. М.Ф. Головатого та О.В. Антонюка знаходимо таку дефініцію терміна *виконавча влада*: «одна з трьох гілок державної влади, завдяки якій реалізується державна влада, воля обраних, тих, що стоять на чолі держави, осіб та органів, які в свою чергу репрезентують життєві інтереси певних соціальних верств суспільства, класів, станів, націй» (2005: 116). Укладачі «Енциклопедичного словника з державного управління» визначають зазначений термін так: «одна з трьох гілок державної влади, яка відповідно до конституційного принципу поділу державної влади покликана розробляти і втілювати державну політику щодо забезпечення виконання законів, управління сферами суспільного життя, насамперед державним сектором економіки». Далі також йдеться про суб'єкта виконавчої влади: «основні суб'єкти – уряд і підлеглі йому органи (в Україні це: вищий орган В.в. – Кабінет Міністрів України; центральні органи В.в. – міністерства, державні комітети, інші органи із спеціальним статусом; місцеві органи В.в. – місцеві державні адміністрації) – покликані виконувати закони, проводити їх вимоги в реальне життя» (2010: 86). Функції влади у зазначеній лексикографічній праці описано так: «В.в. активно займається підзаконною

нормотворчістю, виступає суб'єктом делегованого законодавства, здійснюваного за згодою або за прямим дорученням органів державної влади, є суб'єктом законодавчої ініціативи. <...> Її функції зводяться до поточного управління, що має переважно оперативний характер, вирішуючи безліч конкретно-практичних питань, передусім у сфері господарювання, забезпечення повсякденних потреб населення, підтримуючи постійне функціонування систем життєзабезпечення і нормалізуючи умови для життєдіяльності в різноманітних сферах і галузях» (там само). Наголошено також на формах і суб'єкті контролю: «контроль за діяльністю структур В.в. досягається шляхом їх регулярної підзвітності й відповідальності перед парламентом та перед органами В.в. вищої компетенції» (там само).

Аналіз словникових статей уможливив виокремлення ознак термінопоняття «виконавча влада», що вказують на «суб'єкта владних відносин»: «вищі органи виконавчої влади» («уряд»); «центральні органи виконавчої влади» («міністерство», «державний комітет»); «місцеві органи виконавчої влади» («адміністрація», «управління», «відділ», «департамент») та «об'єкт владних відносин»: «суспільство», «населення», «людина», «громадянин». У слоті «здобуття / втрата влади», на нашу думку, можна виділити 2 субслоти: субслот 1 «умова існування владних відносин», якою є «конституційний поділ державної влади» та ширше – «закон» (саме закон визначає форму державного правління та порядок формування органів влади), та субслот 2 «процедура отримання влади», це може бути «парламентський спосіб формування уряду» або «позапарламентський спосіб формування уряду» для вищих органів виконавчої влади або «призначення» для центральних та місцевих органів виконавчої влади.

Слот «вплив» репрезентовано функціями виконавчої влади, зокрема «забезпеченні виконання законів», «управління сферами суспільного життя», «нормотворчість», «забезпечення потреб населення» та ін., інструментами такого впливу (слот «інструмент») є «акти органів виконавчої влади», зокрема «закони», «постанови», «декрети», «укази», «розпорядження», «накази» та ін. Зворотній вплив відбувається через «оскарження» таких актів. Результатом діяльності органів виконавчої влади є «виконання законів». Слот «контроль» містить 2 субслоти: «форми контролю», «суб'єкт контролю» представлено ознаками: «підзвітність», «під контролем законодавчої влади».

Компонентний аналіз терміносполучення *виконавча влада* за лексикографічними джерелами свідчить про те, що до його поняттєвої структури входять ознаки, які маркують слоти та субслоти його фреймової структури: «суб'єкта владних відносин», «об'єкт владних відносин» «контроль», «вплив», «здобуття / втрата влади», «інструмент» та «результат діяльності влади». Варто наголосити на тому, що аналіз інших репрезентантів концепту «влада» урізноманітнить наповнення слотів, уможливить виділення й інших субслотів, дозволить відстежити й описати зв'язки, що існують між ними на ментальному рівні й зrealізовані в мові.

Крім мовно-мисленнєвих форм об'єктивації знань про владу як політологічний концепт, у його формуванні беруть участь також образи-відчуття, наочно відтворювані образи-картинки, символи тощо. Такі образи представлено в лексиці засобами непрямої номінації. Як зазначає Л.О. Чернейко, «зміст концепту містить у собі зміст поняття, однак не вичерпується ним, оскільки охоплює

всю множинність прагматичних елементів імені, яка виявляється в сполучуваності. Сполучуваність імені відбиває і логічні, раціональні зв'язки десигната (денотата) з іншими, й алогічні, ірраціональні, які відбивають образне та емоційно-оцінне сприймання світу» (Чернейко, 1997: 287–288).

Тому наступним етапом дослідження є аналіз особливостей його вербалізації в наукових текстах, зокрема в наукових статтях і монографіях українських учених-політологів. Метою цього етапу дослідження є опис основних метафоричних моделей, що передають через мовний знак власне чуттєво-предметний образ як елемент пізнаннявої структури концепту. Метафоричну модель визначаємо за А.П. Чудиновим так: «взаємозв'язок між поняттєвими сферами, що існує у свідомості носіїв мови, за якого система фреймів сфери-джерела є основою для моделювання іншої сфери-магніта» (Чудинов, 2004: 94). Структурування одного концепту в термінах іншого в межах когнітивної лінгвістики розглядається як процес метафоризації.

Аналіз матеріалу (понад 300 контекстів уживання терміна *влада* та термінів, що позначають його типологічні різновиди) дав змогу виділити основні метафоричні моделі, які наведено разом із лексемами-метафоризаторами в таблиці 1.

Таблиця 1. **Метафорична репрезентація концепту «влада» в науковому тексті**

Метафорична модель	Лексема-метафоризатор
влада – людина	<p><u>дієслівні конструкції</u>: дає, надає, демонструє, пропонує, впливає, втручається, докладає зусиль, вирішує, організовує, враховує, тисне, переслідує, карає, стежить, розбудовує, розподіляє, проголошує, прислухається, бере участь, застосовує силу; знищують, змушують прислухатися, блокують, обмежують, критикують, ігнорують</p> <p><u>іменникові конструкції</u>: органи, обличчя, походження, авторитет, могутність, бажання, воля, вимоги, інтереси, відносини, відповідальність, дії, зусилля, протистояння, співучасник, допомога, знищення, роль, захист, існування, недовіра, дезорієнтація, присутність</p> <p><u>прикметникові конструкції</u>: жорстока, сильна, публічна</p>
влада – предмет	<p><u>дієслівні конструкції</u>: втрачає свою функцію, функціонує влада; використовувати, віддавати, володіти, розпоряджатися, ділити, отримувати, замінити, боротися за владу</p> <p><u>іменникові конструкції</u>: цінність, механізм, поділ, структурний елемент, ланка, застосування, використання, ротація, вдосконалення, володіння владою, влада – інструмент, споживачі влади</p> <p><u>прикметникові конструкції</u>: нова, стара</p>
влада – рослина	<p><u>іменникові конструкції</u>: гілки, коріння, серцевина, плід, стовбур, паростки, плодovitість</p>
влада – військо	<p><u>дієслівні конструкції</u>: воює, захищає, озброює, завойовує</p> <p><u>іменникові конструкції</u>: ешелони влади</p> <p><u>прикметникові конструкції</u>: войовнича, окупаційна</p>

влада – ментальний конструкт	дієслівні конструкції: <i>вивчати, досліджувати, трактувати</i> іменникові конструкції: <i>осмислення, вивчення, аналіз, теорія, концепція, ідея</i>
влада – вода	іменникові конструкції: <i>об'єм, прозорість, виток, джерело</i>

Під час метафоризації влада найчастіше ототожнюється з конкретно-предметними сутностями – рослинами, речовинами, предметами тощо, проте найпродуктивнішим об'єктом зіставлення є «людина». В основі метафоричних моделей цього типу, на думку Н.Д. Арутюнової, лежить персоніфікація (Арутюнова, 1998: 395).

Метафорична модель «влада – людина» представлена в українському науковому тексті переважно предикативними конструкціями, утвореними лексемою *влада* та дієсловом, яке, власне, і є засобом творення метафори. Такі конструкції представлено одиницями двох типів: 1) активними, де влада – виконавець дії: «Притулок, який держава може надати <...> особі, яка добивається захисту від **влади, яка переслідує його**» (Міжнародна термінологія у сфері міграції, 2015: 48), «**Влада підтримує громадський сектор...**» (Степаненко, 2007: 7); 2) пасивними, в яких дія спрямована на владу: «Єдиною можливістю змінити ситуацію і **змусити владу прислухатися до вимог є залучення громадськості**» (Кукуруз, 2008: 5). Для більшості одиниць донорською когнітосферою, вочевидь, є поведінка людини, наділеної владою, яка може в той чи інший спосіб впливати на інших людей. Особливістю дієслів цієї групи є значна кількість лексем із яскраво вираженою оцінкою, позитивною, репрезентованою лексемами *докладає зусиль, вирішує, організовує, розбудовує* тощо та негативною, наприклад: *тисне, стежить, карає, переслідує*.

Антропоморфна метафора також представлена іменниковими та прикметниковими конструкціями, які проєктують психофізіологічні характеристики людини, особливості її вольової сфери, соціальну взаємодію та її діяльність загалом. Наприклад: «**Таке обличчя влади виявляється за відсутності явного конфлікту**» (Іоненко, 2011: 8); «...**зусилля виконавчої влади щодо приборкання тероризму**» (Марченко, 2005: 13); «налагодження публічного **партнерства між владою та інститутами громадянського суспільства**» (Степаненко: 7).

Досліджуваний фактологічний матеріал характеризується значною продуктивністю метафоричної моделі «влада – військо», наприклад: «**влада завоювала довіру громадян**» (Райковський, 2008: 5). Варто зазначити, що часто досить складно об'єктивно провести межу між антропоморфним та мілітарним метафоричними представленнями влади, оскільки велика кількість предикатів можуть позначати як дії однієї людини, так і війська, наприклад, *знищувати, захищати, застосовувати силу* та ін.

Однією з домінантних метафоричних моделей є «влада – річ», яка свідчує співвіднесення її в свідомості науковця з предметами (вужче – артефактами), якими контактує людина в побуті. Часто в наукових текстах її ототожнюють з інструментом, цінним трофеєм або механізмом, наприклад: «**системний аналіз використання влади як інструменту впливу на формування та розвиток громадянського суспільства**» (Бойчук, 2007: 3), «**громадсько-політичні сили, які критикували владу та пропонували інший шлях розвитку суспільства, мали змогу існувати і боротися за владу**» (Кукуруз, 2008: 8).

«Розвинений **механізм влади** – запорука дієздатності місцевого самоврядування» (Некряч, 2003: 28).

Флористична метафора, що базується на перенесенні лексем на позначення феноменів рослинного світу до політичного наукового дискурсу, має невелику продуктивність у вторинній номінації влади. Модель «влада – рослина» представлена у проаналізованих нами текстах суто іменниковими конструкціями, наприклад: «у соціальному організмі країни формуються свої морфологічні одиниці – **гілки влади**» (Калініченко, 2009: 10).

Спостереження за функціонуванням номінантів влади в тексті дозволили зафіксувати використання науковцями як об'єкта зіставлення фрагментів концептосфери неживої природи: води. Метафорична модель «влада – вода» представлена іменниковими конструкціями, наприклад: «**і місцеве самоврядування, і державна влада мають єдине джерело – народ**» (Довгий, 2007: 8), «**прозорість влади, тобто перебування під публічним контролем**» (Сурмін, 2010: 91).

Широко представлено в науковому тексті метафоричну модель «влада – ментальний конструкт», формально виражену дієслівними та іменниковими конструкціями, наприклад: «... розглядаються праці з **теорії влади й демократії**» (Райковський, 2008: 5), «**вони орієнтують і скеровують наукове пізнання, в тому числі і осмислення влади, на пошук істини**» (Бойчук, 2007: 3).

Метафорика фіксує наївне уявлення про дійсність, водночас саме така наївна концептуалізація визначає вербалізацію концепту «влада» в науковому тексті, відбиває образний та емоційний компонент наукового концепту «влада», асоційований із позитивно та негативно оцінними наочно відтворюваними образами людини, війська, рослини, механізмів, конкретних речей, із якими людина повсякчас контактує в побуті, а також архетипом води.

Отже, запропонована фреймова модель концепту «влада» пояснює особливості формування семантики корпусу термінологічних репрезентантів концепту, уможливорює встановлення локалізації в межах номінативного простору досліджуваного концепту. Було також визначено, що основними донорськими зонами концептуальної метафоризації влади у наукових текстах є **людина, військо, рослина, предмет, механізм, вода й ментальний конструкт**.

У перспективі подальших пошуків бачимо опис-моделювання ментально-мовної та змістової структури концепту влада в наївній картині світу, ґрунтоване на вивченні інших мовних форм його вираження, та зіставлення його архітектоніки з науковим концептом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арутюнова, Н.Д. (1998). *Язык и мир человека*. Москва: Языки русской культуры.
2. Бойчук, М.А. (2007). *Влада і громадянське суспільство: механізми взаємодії* [Дис. ... канд. політ. н.]. Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова, Київ.
3. Гайдук, Н.А. (2021). *Прагматична динаміка актуальних концептів політичної комунікації* [Монографія]. Маріуполь: вид-во МДУ.
4. Головатий М.Ф., Антонюк О.В. (Ред.) (2005). *Політологічний словник: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів*. Київ: МАУП.
5. Довгий, С.В. (2007). *Особливості інституалізації політичної влади в Україні* [Автореф. дис. ... доктора політ. н.]. Одеська національна юридична академія.

6. Жулавська, О.О. (2011). *Актуалізація концепту ТЕРОРИЗМ у сучасному британському газетному дискурсі* [Автореф. дис. ... канд. філол. н.]. Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна, Харків.
7. Іващенко, В.Л. (2011). Когнітивне термінознавство. *Термінологічний вісник*, Вип 1, 47–54.
8. Іоненко, Д.А. (2011). *Політико-інституційні засоби контролю правоохоронних органів громадянським суспільством* [Автореф. дис.... канд. політ. н.]. Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара, Дніпропетровськ.
9. Калініченко, Б.М. (2009). *Влада засобів масової інформації: політологічний аналіз* [Автореф. дис. ... доктора політ. н.]. Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. Київ.
10. Карпова, К.С. (2008). *Вербалізація національно-специфічних концептів американського суспільства XX – початку XXI століття* [Автореф. дис. ... канд. філол. н.]. Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ.
11. Кукуруз, О.В. (2008). *Політична опозиція в Україні та Республіці Польща в умовах демократичної трансформації: порівняльний аналіз* [Автореф. дис. ... канд. політ. н.]. Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Київ.
12. Ледяев, В.Г. (2001). *Власть: концептуальний аналіз*. Москва: «Российская политическая энциклопедия».
13. Лейчик, В.М. (2009). *Терминоведение: предмет, методы, структур*. Москва: Либроком.
14. Марченко, Ю.В. (2005). *Антитерористична діяльність як складова національної безпеки (політологічний аналіз)* [Автореф. дис.... канд. політ. н.]. Національний Інститут стратегічних досліджень, Київ.
15. Минский, М. (1979). *Фреймы для представления знаний* [пер. с англ. Ф. М. Кулаков]. Москва: Мир.
16. *Міжнародна термінологія у сфері міграції: українсько-англійський тлумачний словник* (2015) URL: https://iom.org.ua/sites/default/files/iom_migration_glossary_color_block_press.pdf.
17. Некряч, А.І. (2003). Місцеве самоврядування сучасної України як предмет політологічного аналізу [Автореф. дис. ... доктора політ. н.]. Ін-т політ. і етнонац. дослідж. НАН України, Київ.
18. Онищенко, М.С. (2008). Национальная специфика лексико-фразеологической объективации концепта свободная страна в русском, английском и немецком языках [Автореф. дис. ... канд. філол. н.]. Воронежский государственный университет, Воронеж.
19. Пасечник, О.В. (2007). *Метафорические образы современного мира, объективируемые в политических, экономических и культурных концептах: на материале немецкого газетно-публицистического дискурса* [Автореф. дис. ... канд. філол. н.]. Саратовская государственная академия права, Саратов.
20. Райковський, Б.С. (2008). *Вибори та виборчі системи в контексті трансформаційного розвитку українського суспільства* [Автореф. дис.... канд. політ. н.]. Миколаївський державний гуманітарний університет імені Петра Могили, Миколаїв.
21. Степаненко, С.В. (2010). *Взаємодія органів державної влади та інституцій громадянського суспільства в процесі реалізації євроінтеграційної політики України* [Автореф. дис.]. Національній академії державного управління при Президентові України, Харків.
22. Сурмін, Ю.П. та ін. (2010). *Енциклопедичний словник з державного управління*. Київ: НАДУ.
23. Трофимова, Ю.В. (2004). *Концепт «политика» в русской языковой картине мира* [Автореф. дис. ... канд. філол. н.]. Новосибирск.

24. Чернейко, Л.О. (1997). *Лингво-философский анализ абстрактного имени*. Москва.
25. Чудинов, А.П. (2004). Когнитивно-дискурсивное исследование политической метафоры. *Вопросы когнитивной лингвистики*, 1, 91–105.
26. Яремко, Я. (2012). Концепт держава в українському політичному дискурсі. *Українознавчі студії*, 13–14, 154–170.

Olena Koliadenko

TERMINOLOGICAL REPRESENTATION OF THE «ВЛАДА» (“POWER”) CONCEPT: FRAME BASED ANALYSIS

The concept of power is absolutely central to any understanding of society and human relations. Most people have an intuitive notion of what it means. But what about scientists? How is the power defined in politology? What is the political term *влада* used for? What are the features of this concept? The present study is aimed to answer, how the concept of power is represented in the scientific language of politologists, which language means are used to represent this notion in the Ukrainian terminology.

The research of the concept “power” is carried out from the standpoint of cognitive terminology. It is based on several complementary methods and theoretical approaches, including, but not limited to the frame semantic theory and the theory of conceptual metaphor. Extensive lexical material was used for the investigation. The linguistic data of the study has been obtained from multiple sources such as Ukrainian terminological dictionaries, encyclopedias and scientific texts (monographs, dissertations and scientific articles). The structure of the politological concept “power” is modeled with the help of the frame. It consists of the following basic components (slots): “getting / loosing”, “control”, “subject”, “object”, “instrument” and “result”. All of the slots are represented in the semantic structure of lexical units used to nominate or describe the concepts. The peculiarities of their verbal representation are described.

The results obtained in the research may prove to be useful in a much broader context of studies – the inquiry into the principles of human categorization and conceptualization.

Key words: scientific linguoconceptology, politological concept, concept “power,” frame-based terminology, politology (political scienc) terminology.

REFERENCES

1. Arutjunova, N.D. (1998). *Jazyk i mir cheloveka*. Moskva: Jazyki russkoj kul'tury (in Russ.)
2. Boichuk, M.A. (2007). *Vlada i hromadianske suspilstvo: mekhanizmy vzaiemodii* [PhD thesis]. Natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni M.P. Drahomanova, Kyiv (in Ukr.).
3. Chernejko, L.O. (1997). *Lingvo-filosofskij analiz abstraktnogo imeni*. Moskva (in Russ.)
4. Chudinov, A.P. (2004). Когнитивно-дискурсивное исследование политической метафоры. *Voprosy kognitivnoj lingvistiki*, 1, 91–105 (in Russ.)
5. Dovhyi, S.V. (2007). *Osoblyvosti instyutyzatsii politychnoi vlady v Ukraini* [Synopsis of PhD thesis]. Odeska natsionalna yurydychna akademiia, Odesa (in Ukr.).
6. Haiduk, N.A. (2021). *Prahmatychna dynamika aktualnykh kontseptiv politychnoi komunikatsii* [Monohrafiia]. Mariupol: vyd-vo MDU (in Ukr.).
7. Holovaty M.F. & Antoniuk O.V. (Eds.) (2005). *Politolohichni slovnyk: Navchalnyi posibnyk dlia studentiv vyshchyykh navchalnykh zakladiv*. Kyiv: MAUP (in Ukr.).
8. Ionenko, D.A. (2011). *Polityko-instytutsiini zasoby kontroliu pravookhoronnykh orhaniv hromadianskym suspilstvom* [Synopsis of PhD thesis]. Dnipropetrovskiyi natsionalnyi universytet imeni Olesia Honchara, Dnipropetrovsk (in Ukr.).

9. Ivashchenko, V.L. (2011). Kohnityvne terminoznavstvo. *Terminolohichniy visnyk*, 1, 47–54 (in Ukr.).
10. Kalinichenko, B.M. (2009). *Vlada zasobiv masovoi informatsii: politolohichniy analiz* [Synopsis of PhD thesis]. Natsionalnyi pedahohichniy universytet imeni M.P. Drahomanova. Kyiv (in Ukr.).
11. Karpova, K.S. (2008). *Verbalizatsiia natsionalno-spetsyfychnykh kontseptiv amerykanskooho suspilstva XX – pochatku XXI stolittia* [Synopsis of PhD thesis]. Kyivskiy natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka, Kyiv (in Ukr.).
12. Kukuruz, O.V. (2008). *Politychna opozytisiia v Ukraini ta Respublitsi Polshcha v umovakh demokratychnoi transformatsii: porivnialnyi analiz* [Synopsis of PhD thesis]. Instytut derzhavy i prava im. V.M. Koretskoho NAN Ukrainy, Kyiv (in Ukr.).
13. Ledjaev, V.G. (2001). *Vlast': konceptual'nyy analiz*. Moskva: "Rossijskaja politicheskaja jenciklopedija" (in Russ.).
14. Lejchik, V.M. (2009). *Terminovedenie: predmet, metody, struktur*. Moskva: Librokom (in Russ.).
15. Marchenko, Yu.V. (2005). *Antyterorystychna diialnist yak skladova natsionalnoi bezpeky (politolohichniy analiz)* [Synopsis of PhD thesis]. Natsionalnyi Instytut stratehichnykh doslidzhen, Kyiv (in Ukr.).
16. Minskij, M. (1979). *Frejmy dlja predstavlenija znanij* [translated by F.M. Kulakov]. Moskva: Mir (in Russ.).
17. *Mizhnarodna terminolohiia u sferi mihratsii: ukrainsko-anhliiskiy tlumachnyi slovnyk* (2015) Retrieved from: https://iom.org.ua/sites/default/files/iom_migration_glossary_color_block_press.pdf (in Ukr.).
18. Nekriach, A.I. (2003). *Mistseve samovriaduvannia suchasnoi Ukrainy yak predmet politolohichnoho analizu* [Synopsis of PhD thesis]. In-t polit. i etnonats. doslidzh. NAN Ukrainy, Kyiv (in Ukr.).
19. Onishhenko, M.S. (2008). *Nacional'naja specifika leksiko-frazeologicheskoy ob"ektivacii koncepta svobodnaja strana v russkom, anglijskom i nemeckom jazykah* [Synopsis of PhD thesis]. Voronezhskij gosudarstvennyj universitet, Voronezh (in Russ.).
20. Pasechnik, O.V. (2007). *Metaforicheskie obrazy sovremennoho mira, ob"ektiviruemye v politicheskikh, jekonomicheskikh i kul'turnykh konceptah: na materiale nemeckogo gazetno-publicisticheskogo diskursa* [Synopsis of PhD thesis]. Saratovskaja gosudarstvennaja akademija prava, Saratov (in Russ.).
21. Raikovskiy, B.S. (2008). *Vybory ta vyborchi systemy v konteksti transformatsiinoho rozvytku ukrainskoho suspilstva* [Synopsis of PhD thesis]. Mykolaivskiy derzhavnyi humanitarniy universytet imeni Petra Mohyly, Mykolaiv (in Ukr.).
22. Stepanenko, S.V. (2010). *Vzaiemodiia orhaniv derzhavnoi vlady ta instytutsii hromadianskoho suspilstva v protsesi realizatsii yevrointehratsiinoi polityky Ukrainy* [Synopsis of PhD thesis]. Natsionalnii akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy, Kharkiv (in Ukr.).
23. Surmin, Yu.P. et al. (2010). *Entsyklopedychnyi slovnyk z derzhavnoho upravlinnia*. Kyiv: NADU (in Ukr.).
24. Trofimova, Ju.V. (2004). *Koncept "politika" v russkoj jazykovoju kartine* [Synopsis of PhD thesis]. Novosibirsk (in Russ.).
25. Yaremko, Ya. (2012). Kontsept derzhava v ukrainskomu politychnomu dyskursi. *Ukrainoznavchi studii*, 13–14, 154–170 (in Ukr.).
26. Zhulavska, O.O. (2011). *Aktualizatsiia kontseptu TERORYZM u suchasnomu brytanskomu hazetnomu dyskursi* [Synopsis of PhD thesis]. Kharkivskiy natsionalnyi universytet im. V.N. Karazina, Kharkiv (in Ukr.).